

terende, må man tro om igen. Men det *kan* jo hænge sammen med, hvad de 35 journalister blev spurgt om.

Anders Monrad Møller

STEEN BILLE LARSEN og MOGENS WEITEMEYER: Læs og giv videre. Illegale flyveblade fra Besættelsen 1940-1945, Museum Tusulanums Forlag 1995, 211 sider, ill., 250 kr.

På grundlag af Det kongelige Biblioteks store samling af illegale blade, tryksager og bøger har en tidligere og en nuværende medarbejder ved Biblioteket kommenteret og udgivet en samling af besættelsestidens vigtigste illegale flyveblade. I modsætning til de illegale bøger, der primært tjente til at skaffe finansiering til det illegale bladarbejde og bladene, der også tjente til en mere langsigtet placering af de organisationer og partier, der stod bag dem, så stod de illegale flyveblade væsentligst for situationsbestemt oplysning eller påvirkning. De udsendtes ofte i tilspidsede situationer under tyske indgreb, strejker eller demonstrationer. Flyvebladenes tekst afspejler derfor besættelsestidens kriser og dens virkemidler og en samling, der som her sker med fotografiske optryk, har sin styrke i den autenticitet og det udviklingsperspektiv, der formidles til læseren.

Samlingen dækker hele besættelsestiden, og udviklingen afspejles klart fra de første primitive trykformer til et mere professionelt bogtryk i de senere flyveblade, på samme måde som de første simple opråb og fordømmelser afløses af en bredere forklaring og redegørelse, som i fx Frihedsrådets opråb til befolkningen.

Hvert flyveblad præsenteres på venstresiden af et opslag i en kort og forklarende tekst, der ikke forudsætter særlig baggrundsviden. En indledning og en fremstilling af vigtige begivenheder af betydning for den illegale presse mm. ordnet år for år er holdt i en forståelsesramme, der ligger tæt på den illegale presses. De danske regerings politik over for besættelsesmagten karakteriseres som »eftergivenhed«. Frit Danmark beskrives som tværpolitisk byggende på kommunister og konservative, hvad der ikke holder over for aktuel viden, der klart betoner DKP-dominansen i Frit Danmark, senest fastslået i Nathaniel Hongs analyse af den illegale presse 1940-43.

En af udgiverne er tidligere medlem af sabotageorganisationen »Holger Danske« og teksten kan klart placeres indenfor en tradition, der passer hertil. Eftersom formålet med udgivelsen først og fremmest er at formidle den stemning og det virkelighedsbillede, som de illegale flyveblade opstod i, er tekstens tendens forståelig og naturlig. Samlingen vil primært have sin værdi til brug i fx. undervisningssammenhæng. Med henblik på en bredere kildeudgave ville det være nødvendigt med et større udvalg af Det kongelige Biblioteks samling og flere oplysninger om de enkelte flyveblades proveniens for så vidt den foreligger, fx. hvornår de er indgået til biblioteket, om de var med på den store modstandsbevægelsesudstilling »Det kæmpende Danmark« i 1945, som biblioteket deltog i – hvortil de enkelte bladgrupper, der var repræsenteret, udfyldte skemaer med en række grundoplysninger. En sådan udgivelse ville være oplagt til en CD-Rom.

Palle Roslyng-Jensen